

Sambucus was lange tijd een doodgewone heester voor het Nederlandse boerenerf en plantsoen. Goedkoop, sterk, makkelijk groeiend en met enige sierwaarde. Door de komst van nieuwe cultivars is het imago van de struik behoorlijk aan het veranderen.

Tekst: Emiel van den Berg

Foto: Bronislaw Szmit (Polen) & Breederplants

Sambucus is lange tijd ingedeeld geweest bij de grote familie van de Caprifoliaceae, de familie van de kamperfoelie-achtigen. Lonicera, Viburnum, Weigelia en Symphoricarpos waren bekende familieleden. Inmiddels is de indeling veranderd en hebben botanici Sambucus ingedeeld bij de muskuskruidfamilie, de Adoxaceae. Samen met Viburnum. Andere familieleden zijn Adoxa (muskuskruid), Sinadoxa en Tetradoxa.

Sambucus kent circa veertig soorten en een reeks cultivars. De soorten groeien verspreid over de gematigde en subtropische zones van zowel het noordelijke als het zuidelijke halfrond. Bijna allemaal zijn ze bladverliezend en groeien ze uit tot forse heesters, soms kleine bomen. Er zijn ook kruidachtige vertegenwoordigers zoals de kruidentuin, *S. edulus*, die veel in kruidtuinen te vinden is. Kenmerkend voor alle soorten zijn de met merg gevulde takken en de kruiswijs tegenoverstaande bladeren. De bladrand is gezaagd. Na de rijke bloei van talrijke kleine crèmewitte (soms lichtroze) bloemen in schermen volgt een overdaad aan besachtige steenvruchten. De vlier kent een rijke historie. Vanwege de vele gebruiksmogelijkheden zijn vlieren door de eeuwen heen te vinden geweest in en rond bewoonde gebieden. Uit de bloemen is thee te bereiden en de vitamine-rijke bessen dienen als grondstof voor allerlei dranken. De bladeren, schors en wortels bezitten stoffen die gebruikt worden in de medicinale wereld. Tot slot leent het harde hout van oude stammen zich voor het maken van allerlei gebruiksvoorwerpen.

NATUURLIJKE TUIN

Voor de hedendaagse tuin zijn *S. nigra* en *S. racemosa* de belangrijkste soorten. *S. nigra*, de gewone vlier, is inheems in vrijwel geheel Europa, tot ongeveer 1000 meter hoogte. De plant is

Sambucus nigra 'Obelisk'

Nieuwkomers geven Sambucus hedendaagse uitstraling

te vinden aan bosranden met voldoende zonlicht en voedselrijke grond. Daar groeit hij uit tot een kleine, vaak meerstammige boom. Na een zachte winter loopt de plant als een van de eersten uit en vroeg in het voorjaar verschijnen grote bloemschermen met kleine roomwitte bloemen. Een gezonde, goed uitgegroeide, gewone vlier produceert bloemschermen met een doorsnede tot 25 centimeter. De roodzwarte bessen in de herfst zorgen voor een waar sluitstuk van het seizoen. Niet alleen de mens denkt daar zo over, ook vogels zijn er blij mee. Vanwege zijn inheemse bekendheid ademt de gewone vlier de sfeer uit van een natuurlijk ogende plant. Met de stijgende belangstelling voor de natuurlijke tuinen zal de gewone vlier in de toekomst zeker meer aangeplant worden. Voor de grote particuliere tuinen zijn er diverse variëteiten te verkrijgen. Een goede variëteit met extra veel vruchten is 'Haschberg'. Cultivars die opvallen vanwege bijzondere bladkleuren en/of bladvormen zijn bijvoorbeeld 'Aurea' met opvallend goudgeel blad dat naar lichtgroen verkleurt en 'Laciniata', de peterselievlier, met sterk ingesneden groen blad dat krult als het blad van peterselie. Een donkerbladige peterselievlier met lichtroze bloemen is 'Black Lace'. 'Guincho Purple' (syn. 'Purpurea') is vergelijkbaar, maar het blad heeft dezelfde vorm als dat van de soort. Een nieuwkomer die tijdens afge-

lopen Plantarium werd gepresenteerd is de groenbladige zuilvorm 'Obelisk'.

VUURROOD

S. racemosa wordt trosvlier genoemd. Zijn andere Nederlandse naam, bergvlier, verwijst naar zijn natuurlijke groeiomgeving; de bergen van Zuid- en Midden-Europa. De soort is inheems tot in de lage bergen en heuvels van België en Zuid-Limburg en groeit eveneens aan voedselrijke bosranden, maar - anders dan *S. nigra* - liefst daar waar de grond zuur is. De geelgroene bloemen verschijnen ook hier in het voorjaar, maar vormen geen schermen. De vele kleine bloemen zitten gerangschikt in bolvormige trossen. Ander opvallend verschil is de vuurrode kleur van de bessen. Overigens zijn deze niet interessant voor consumptie. Net als de gewone vlier groeit de trosvlier vanuit een forse struik uit tot een kleine, meerstammige boom. Belangrijkste variëteit van de trosvlier is *S. racemosa* 'Plumosa Aurea'. Deze heeft diep ingesneden blad dat bronskleurig uitloopt en later goudgeel verkleurd. In het najaar heeft deze cultivar een intense bladverkleuring. Nieuw op de markt, en ook recent tijdens Plantarium gepresenteerd, is 'Lemon Lace'. Lemon verwijst naar de gele bladkleur en Lace (Engels voor kant) verwijst naar het diep ingesneden peterselieachtige blad.